

ΑΙΑΝΗ
ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΛΗ
ΑΙΑΝΙ
ANCIENT CITY

KOZANH / KOZANI

Η Αιανή βρίσκεται 20 χλμ. νότια της Κοζάνης. Στην αρχαιότητα ανήκε στο βασίλειο της Ελιμιώτιδας, το οποίο μαζί με τα υπόλοιπα ελληνικά βασίλεια (Τυμφαίας, Ορεσιτίδας, Λυγκηστίδας, Εορδαίας, Πελαγονίας, Δερριόπου) αποτελούσαν την Άνω Μακεδονία των αρχαίων. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό μύθο που διέσωσε ο Στέφανος Βυζάντιος η Αιανή, «πόλις Μακεδονίας», κτίστηκε από τον Αϊανό, γιο του Ελύμου και ιδρυτή της Ελιμείας ή Ελιμιώτιδας. Η ύπαρξη της πόλης της Αιανής βεβαιώνεται από δύο επιγραφικές μαρτυρίες.

ΑΙΑΝΗ, «ΠΟΛΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Η συστηματική ανασκαφή, που άρχισε το 1983, έφερε στο φως σημαντικά αρχιτεκτονικά λείψανα της πόλης, συστάδες τάφων και οργανωμένα νεκροταφεία, που χρονολογούνται από τα προϊστορικά έως τα υστεροελληνιστικά χρόνια. Τα νέα αυτά ευρήματα είναι αποκαλυπτικά τόσο για την προϊστορία της Άνω Μακεδονίας όσο και την ακμή της στα αρχαϊκά και κλασικά χρόνια (6ος και 5ος αι. π.Χ.), ενώ παράλληλα επιβεβαιώνουν ότι πολύ πρώιμα η Αιανή κατέλαβε θέση πρωτεύουσας στο κράτος των Ελιμιωτών.

Στα προϊστορικά χρόνια η Αιανή υπήρξε αξιόλογο κέντρο παραγωγής της λεγόμενης αμαυρόχρωμης κεραμικής, η καταγωγή της οποίας ανάγεται σε μεσοελλαδικά (1900-1600 π.Χ.) πρότυπα της νότιας Ελλάδας. Φορείς της θεωρούνται τα βορειοδυτικά ελληνικά φύλα, στα οποία ανήκαν και οι Μακεδόνες, οι οποίοι, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, μετέβησαν από την Πίνδο στη

Aiani is located approximately 20 km. south of Kozani and was, therefore, within the region of the ancient kingdom of Elimeia which, along with the rest of the Greek kingdoms (Tymphaia, Orestis, Lyncestis, Eordaia, Pelagonia, and Derriopos) constituted the ancient Upper (i.e. mountainous) Macedonia. According to the foundation myth preserved by Stephanus Byzantius, Aiani, "city of Macedonia", was founded by Aianos, son of Elymos, the founder of Elimeia or Elimiotis. The existence of the ancient city of Aiani is documented by two inscriptions found in the area.

ΑΙΑΝΙ, "CITY OF MACEDONIA"

The systematic excavation, which began in 1983, brought to light significant architectural remains of the city, groups of graves, and organised cemeteries, dating from prehistoric times down to the Late Hellenistic period. These new finds shed considerable light both on the prehistory of Upper Macedonia and on its prosperity in the Archaic and Classical periods (6th and 5th c. BC). At the same time they confirm that Aiani was the capital of the state of the Elimiotai at a very early date.

In prehistoric times, Aiani was a notable production centre of the so-called matt-painted pottery, the origins of which go back to Middle Helladic (1900-1600 BC) models from south Greece. Its bearers are thought to have been north-west Greek tribes, to whom the Macedonians belonged. These Macedonians, according to Herodotus, crossed the Pindus mountains

Δρυοπίδα και την Πελοπόννησο, όπου ονομάστηκαν Δωριείς. Παράλληλα, η αφθονία μυκηναϊκών ευρημάτων από την περιοχή (νεκροταφεία, ειδώλιο, γραμμική γραφή κτλ.) καθιστούν ολοένα και πιθανότερη την εγκατάσταση Μυκηναίων στην Άνω Μακεδονία.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΛΗ

Η αρχαία Αιανή ταυτίζεται με την πόλη που αναπτύσσεται στα επάλληλα πλατώματα ενός λόφου με το χαρακτηριστικό όνομα Μεγάλη Ράχη. Έχουν ανασκαφεί τρία μεγάλα δημόσια κτήρια και πολλές ιδιωτικές κατοικίες με πλούσια ευρήματα. Τα κτήρια, με τις συμβατικές ονομασίες Μεγάλο Δόμοι και Στωϊκό Κτήριο, χαρακτηρίζονται από τους χώρους με στοές, παρά τη διαρπαγή ιδιαίτερα των μαρμάρινων αρχιτεκτονικών μελών, διασώζουν κομμάτια από ζωγραφιστές υδρορροές, δωρικά και ιωνικά κιονόκρανα, καθώς και σφονδύλους ημικίωνων. Αυτά προϋποθέτουν την ύπαρξη πρώτου ορόφου και μαρτυρούν τη μεγαλοπρέπεια και τη σωστή αρχιτεκτονική οργάνωση του χώρου.

Το λεγόμενο Στωϊκό Κτήριο του μεσαίου πλατώματος ερμηνεύεται πιθανότατα ως αρχαία αγορά. Στην αυλή του τρίτου κτηρίου στο κορυφαίο πλάτωμα αποκαλύφθηκε τεράστια κυκλική δεξαμενή λαξευμένη στο βράχο, η οποία με την περισυλλογή του βρόχινου νερού συνέβαλλε στην υδροδότηση της πόλης. Οι πρωιμότερες οικοδομικές φάσεις των παραπάνω κτηρίων ανέρχονται στις αρχές του 5ου αι. π.Χ. και συνεχίζονται αδιάλειπτα έως τα υστεροελληνιστικά χρόνια, οπότε εγκαταλείπεται μάλλον ειρηνικά η πόλη και μετατοπίζεται σε άλλο χώρο, προφανώς με την επικράτηση των Ρωμαίων.

Οι χώροι των οικιών σε ορισμένες περιπτώσεις κατανέμονται, λόγω της κλίσης του εδάφους, σε διαφορετικά επίπεδα. Σκάλες με λίθινα σκαλοπάτια οδηγούν στα πάνω δωμάτια, ενώ συγχρόνως στην πίσω πλευρά διαμορφώνονται υπόγεια. Τα σπίτια διέθεταν μικρές αυλές, δωμάτια με εστίες, αποθηκευτικούς χώρους με πιθεώνες και δωμάτια-εργαστήρια με λίθινους χειρόμυλους στις γωνίες. Επισκέψιμες είναι οι οικίες με τα συμβατικά ονόματα Σπίτι με Πιθάρια, Σπίτι με Σκάλες και Σπίτι με Αγνύθες, οι οποίες χρονολογούνται στα ελληνιστικά χρόνια (300-100 π.Χ.).

Η πόλη είχε άμεσες πολιτιστικές σχέσεις και ανταλλαγές με τον υπόλοιπο ελληνισμό. Παράλληλα, λειτουργούσε αυτόνομα με δικά της εργαστήρια μεταλλοτεχνίας, κοροπλαστικής και κεραμικής.

Η αποκάλυψη δημόσιων και ιδιωτικών οικοδομημάτων διαμορφώνει την εικόνα μιας οργανωμένης πόλης ήδη από τα υστεροαρχαϊκά και κλασικά χρόνια (αρχές 5ου - 4ος αι. π.Χ., ενώ και ο 6ος αιώνας αντιπροσωπεύεται με κεραμικά ευρήματα), γεγονός που τεκμηριώνει την άποψή μας ότι υπήρχαν ακμαίες και οργανωμένες πόλεις στην Άνω Μακεδονία πολύ πριν την ενοποίηση του μακεδονικού ελληνισμού από τον Φίλιππο Β΄, στον οποίο οι ιστορικοί απέδιδαν την ίδρυση των πρώτων πόλεων - αστικών κέντρων. Παράλληλα, η αποκάλυψη αρχαϊκών και κλασικών επιγραφών επιβεβαιώνει τη χρήση του γραπτού λόγου και αποδεικνύει ότι η μέχρι τώρα έλλειψη πρώιμων επιγραφών οφειλόταν στην περιορισμένη και μη συστηματική ανασκαφική έρευνα της μακεδονικής γης.

to Dryopis and the Peloponnese, where they were called Dorians. At the same time, the abundance of Mycenaean finds from the area (cemeteries, a figurine, linear script, etc.) make it increasingly probable that Mycenaeans settled in Upper Macedonia.

THE ANCIENT CITY

Ancient Aiani has been identified with the city that developed on a series of terraces on a hill with the characteristic name Megali Rachi (i.e. Big Hill). Three large public buildings and many private houses have been excavated, yielding rich finds. The buildings, which have been given the conventional names Megaloi Domoι (Big Ashlars) and Stoiko Ktirio (Stoic Building), have rooms with stoas; despite the looting (particularly of their marble architectural members), fragments of painted gutters, Doric and Ionic capitals, and drums from half-columns are preserved. These presuppose the existence of an upper storey and attest to the grandeur and correct architectural layout of the site.

The Stoa Building on the middle terrace is probably to be interpreted as an ancient agora. In the courtyard of the third building on the highest terrace, a huge circular cistern, cut into the natural rock, was discovered. It collected the rain-water, thus contributing to the city's water supply. The earliest phases of these buildings go back to the early 5th c. BC, and they continued in use without interruption down to the Late Hellenistic period, when the city was abandoned, probably peacefully, and moved to another site, presumably after the Roman conquest.

Because of the sloping terrain, the rooms of the houses are in some cases distributed on different levels. The upper rooms were accessed by stone staircases, and at the same time, basement rooms were created at the rear. The houses had small courtyards, rooms with hearths, storerooms containing pithoi, and workshop rooms with stone handmills in the corners. The buildings known conventionally as the House with Pithoi, House with Staircases, House with Loom Weights, which date from the Hellenistic period (300-100 BC) are open to the public.

The city enjoyed direct cultural relations and engaged in commercial exchanges with the rest of the Greek world. At the same time, it had its own independent metal, figurine and pottery workshops.

The discovery of public and private buildings gives a picture of a well-organised city as early as the Late Archaic and Classical period (early 5th-4th c. BC; the 6th century is represented by pottery finds). This confirms our view that there were flourishing, organised cities in Upper Macedonia long before the unification of the Macedonians by Philip II, to whom historians have attributed the foundation of the first cities and urban centers. The discovery of Archaic and Classical inscriptions confirms the use of writing and indicates that the lack of early inscriptions so far was the result of the limited and unsystematic excavational research in Macedonia.

ΑΙΑΝΗ
ΑΡΧΑΙΑ ΠΟΛΗ

ΑΙΑΝΙ
ANCIENT CITY

KOZANH / KOZANI

i T: 24610 98800/1

ΚΕΙΜΕΝΑ: Γ. ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ-ΜΕΝΤΕΣΙΔΗ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

TEXT: G. KARAMITROU-MENTESSIDI
GENERAL SUPERVISION: ARF, PUBLICATIONS
DEPARTMENT

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE
e-Ticketing system

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
HELLENIC REPUBLIC**

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Ministry of Culture and Sports

Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων
Archaeological Resources Fund

www.tap.gr